

УДК 004.774 (477)

Олексюк О. Р.

Інститут інформаційних технологій та засобів навчання НАПН України
Київ, Україна**ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ РЕПОЗИТАРІЇВ
В УКРАЇНІ**

DOI:10.14308/ite000504

Стрімке зростання кількості інституційних репозитаріїв у світі демонструє, що одним з головних напрямів діяльності наукових установ та провідних навчальних закладів є поширення власних робіт в світовому інформаційному просторі. На основі даних наведених у міжнародних авторитетних реєстрах OpenDOAR, ROAR, рейтингів Ranking Web of Repositories, відомостей відповідних веб-сайтів електронних бібліотек та власного досвіду проаналізовано сучасний стан впровадження вітчизняних інституційних репозитаріїв у навчальних закладах та наукових установах. Для досягнення поставленої мети було сформульовано наступні завдання: класифікувати існуючі вітчизняні електронні бібліотеки наукових та навчальних установ за вивчити динаміку їх зростання протягом останніх років; проаналізувати регіональний розподіл та кількість розміщених матеріалів; з'ясувати фактори, що спонукають чи перешкоджають у процесі проектування та впровадження репозитаріїв. Дослідження здійснено на основі таких показників як рівень доступу; кількість розміщених матеріалів, типи ресурсів, формати представлення ресурсів, наявність програмного статистичного сервісу. За результатами аналізу виявлено основні проблеми технічного, організаційного, соціально-психологічного, правового характеру, що потребують вирішення у процесі проектування та впровадження репозитаріїв. Надано рекомендації щодо розвитку інституційних репозитаріїв для підвищення використання їх сервісів у науково-дослідній роботі науковців.

Ключові слова: електронна бібліотека, інституційний репозитарій, OpenDOAR, ROAR, Ranking Web of Repositories, модуль статистики.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток інформаційних технологій сприяє утворенню нових форм для публікування результатів власних досліджень. Нині в Україні невпинно зростає кількість репозитаріїв – засобів збереження і накопичення матеріалів дослідницької діяльності науковців [13]. З допомогою такого ресурсу навчальна чи наукова установа має змогу представити власний інтелектуальний продукт та популяризувати свій заклад у світовому інформаційному просторі. Важливим є не тільки створення електронних колекцій матеріалів, а й надання науковцям сервісу для самостійного розміщення власних публікацій у відкритому доступі. Умови його забезпечення у контексті розвитку інформаційного суспільства затверджено і на законодавчому рівні, зокрема, у Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» визначено необхідність створення «технічної і технологічної інфраструктури» для «обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі» результатів наукових досліджень, створених за кошти Державного бюджету України та забезпечення вільного доступу до них [5].

У наукових дослідженнях розглядалися проблеми: проектування та розробки системи електронних бібліотек (О. М. Спірін, В. М. Саух, В. А. Резніченко, О. В. Новицький) [2; 13]; впровадження інституційних репозитаріїв у вищих навчальних закладах (Н. В. Морзе, О. Г. Кузмінської) [6] соціально-психологічні аспекти впровадження електронних бібліотек (Л. В. Лисенко, В. А. Ткаченко, А. В. Яцишин) [5; 16]; розвитку інформаційно-

комунікаційної компетентності наукових працівників (С. М. Іванова) [2; 4]; технічної підтримки репозитаріїв (А. І. Андрухів, Д. О. Тарасов) [1]; промоції міжнародного руху відкритого доступу до результатів наукових досліджень у науковому співтоваристві (О. М. Бруй, С. О. Костишин, О. К. Шкодзінський, Т. О. Ярошенко) [7; 14; 15]; дослідження ефективності функціонування вітчизняних інституційних репозитаріїв (С. А. Назаровець) [7; 8; 9].

У своїх працях дослідники підкреслюють значний потенціал електронних бібліотек, архівів, інституційних репозитаріїв у розвитку науково-освітнього середовища, організації доступу до інформаційних ресурсів, реалізації принципів відкритої освіти. Проте, недостатньо дослідженим є сучасний стан впровадження інституційних репозитаріїв у навчальних закладах та наукових установах України.

Мета статті – дослідити існуючі відкриті інституційні репозитарії (електронні архіви) навчальних закладів та наукових установ України з точки зору стану їх впровадження та можливості використання у навчальній діяльності та науково-дослідній.

Завдання дослідження.

- Класифікувати існуючі вітчизняні електронні бібліотеки наукових та навчальних установ за вивчити динаміку їх зростання протягом останніх років.
- Проаналізувати регіональний розподіл та кількість розміщених матеріалів.
- З'ясувати фактори, що спонукають чи перешкоджають у процесі проектування та впровадження таких репозитаріїв.

Виклад основного матеріалу. Створення інституційних репозитаріїв та самоархівування власних публікацій у світі значно активізувалося з поширенням міжнародного руху відкритого доступу (Open Archives Initiative) до результатів наукових досліджень. З одного боку, такі репозитарії (електронні бібліотеки) є сховищем ресурсів, що містять переважно наукові матеріали працівників установи, з іншого – досліднику надається сервіс для самостійної публікації власних результатів досліджень та поширення наукових ідей. Основне завдання інституційних репозитаріїв – надати відкритий доступ до статей та препринтів, дисертацій, технічних звітів та робочих документів, тез конференцій, електронних публікацій, багато з яких не мають своїх каналів оприлюднення та розповсюдження, проте відіграють важливу роль у науково-дослідній роботі та навчанні.

Розповсюдження інституційних репозитаріїв відкритого доступу до наукових публікацій у світі (рис. 1) демонструє, що одним з головних напрямів діяльності наукових установ та провідних навчальних закладів є поширення власних робіт в світовому інформаційному просторі. Університетські бібліотеки, відділи наукових установ формують інституційні репозитарії і популяризують переваги відкритого доступу до результатів наукових досліджень серед вчених.

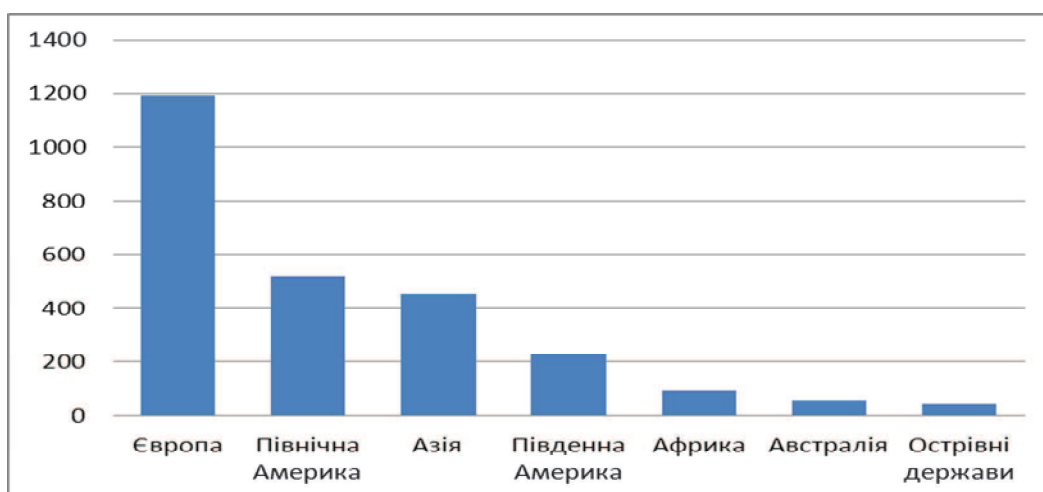

Рис. 1. Розподіл інституційних репозитаріїв у світі станом на січень 2014

Аналіз стану впровадження інституційних репозитаріїв в Україні проводився з використанням даних наведених у міжнародних авторитетних реєстрах OpenDOAR (The Directory of Open Access Repositories) [18] та ROAR (Registry of Open Access Repositories) [19], які містять відомості про діючі у світі репозитарії: тип програмного забезпечення, кількість матеріалів, дату реєстрації ресурсу, статистику використання. Було опрацьовано дані міжнародних рейтингів Ranking Web of Repositories, розроблені дослідницькою групою Cybermetrics Lab [17] та проаналізовано відомості про ресурси, зібрані з відповідних веб-сайтів електронних бібліотек.

На основі опрацьованих даних станом на січень 2014 року зареєстровано 57 діючих репозитаріїв вітчизняних вищих навчальних закладів та наукових установ, переважна більшість яких – інституційні. На рис.2 відображено динаміку зростання їх кількості протягом останніх років.

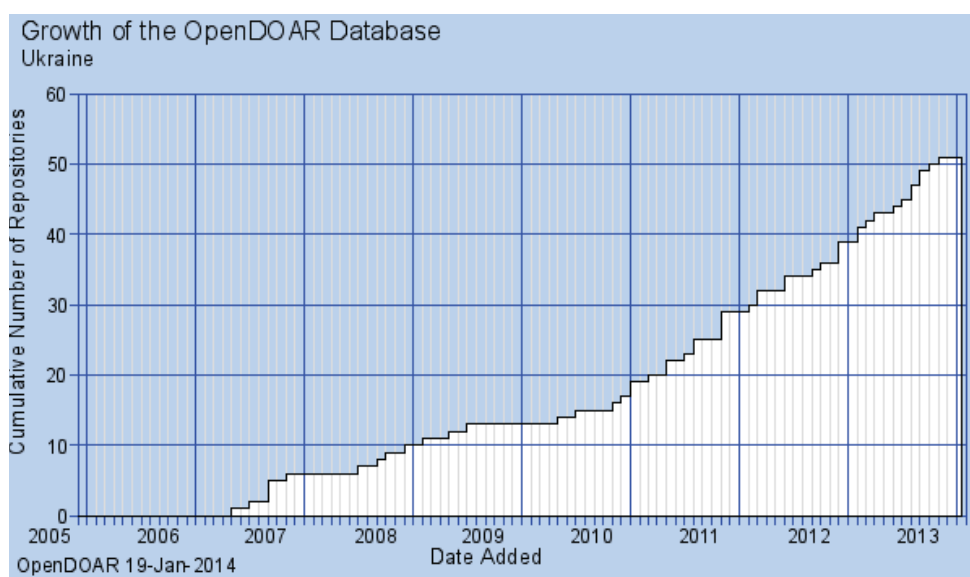

Рис.2. Динаміка зростання кількості репозитаріїв в Україні.

Переважна більшість репозитаріїв створена в останні роки. У дев'яти установах для створення електронної бібліотеки обрано програмне забезпечення EPrints, в одній установі власне програмне забезпечення, інші 47 використали систему DSpace. Обране програмне забезпечення побудоване з додатками, що (до неживих – що) реалізують збір метаданих матеріалів репозиторія відповідно до протоколу OAI-PMH для полегшення індексації в Google Академії та реалізації ефективного пошуку.

Варто зазначити, що цифрові сховища наукових установ в Україні перебувають на етапі свого становлення, про що свідчить неусталеність назв ресурсу, серед яких послуговуються такими: «електронний архів» «інституційний репозитарій», «наукова електронна бібліотека», «архів-репозитарій», «цифровий репозитарій», «архів електронних ресурсів» «цифровий архів», «репозитарій відкритого доступу», «науковий репозитарій», «електронна бібліотека» і в наукових публікаціях вживаються як синоніми. Кількість новоутворених назв зростає з кожними новим ресурсом.

Лабораторія Cybermetrics Lab [17] оцінює діяльність університетів, виходячи із того, наскільки вони є представленими в Інтернет-просторі, та публікує рейтинги університетів, дослідницьких центрів, медичних установ, бізнес-шкіл і репозитаріїв. За даними чергового рейтингу Вебометрікс (Ranking Web of Repositories), що був оприлюднений у січні 2014 року, до його переліку потрапило 36 вітчизняних інституційних репозитаріїв серед 1660 світових, а також тематичні портали «Наукова періодика України», «ELibUkr-OA» – мультидисциплінарний відкритий електронний архів, наукові журнали Національного

Авіаційного Університету, «Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України» серед 121 світових. У табл. 1 наведено перелік лідерів серед вітчизняних інституційних репозитаріїв, їх місце у світовому рейтингу та місце серед електронних бібліотек Центрально-Східної Європи.

Таблиця 1

Місце п'ятірки перших вітчизняних репозитаріїв у рейтингу Webometrics

Місце серед ресурсів східної і центральної Європи	Місце у світовому рейтингу	Назва ресурсу
6	229	Електронний архів Сумського державного університету
8	355	Цифровий репозитарій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
9	392	Електронний науковий архів науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка»
11	462	Електронна бібліотека Житомирського державного університету
12	478	Електронний архів Донецького національного технічного університету

Аналіз світового та вітчизняного досвіду створення інституційних репозитаріїв дозволяє стверджувати про наявність низки проблем технічного, організаційного, соціально-психологічного, правового характеру, що необхідно вирішувати у процесі проектування та впровадження таких репозитаріїв.

Варто зазначити, що у більшості навчальних закладів подібні проекти ініціюють їх бібліотечні працівники, які у співпраці з ІТ-фахівцями вирішують відповідні технічні завдання (вибір програмного забезпечення, його встановлення, тестування, зовнішній вигляд сайту, підготовку і впровадження нових версій платформи). Консультації з юристом установи необхідні при розробленні регламентуючих документів щодо роботи інституційного репозитарію, зокрема щодо дотримання законодавства про порушення авторських прав, співпраці з видавцями. Організаційні аспекти покладаються на редактора репозитарію, до компетенції якого входять: проектування структури ресурсу відповідно до потреб установи, перевірка метаданих, співпраця з координаторами, відповідальними за розміщення публікацій працівників підрозділів.

Функціонування та управління архівів здійснюється відповідно до положень, прийнятих за рішенням вченої ради чи наказом керівника установи. Зазвичай у кожному підрозділі установи, що бере участь у наповненні репозитарію, призначений координатор, обов'язком якого є співпраця з працівниками бібліотеки для підтримки архіву У більшості вітчизняних інституціях, що формують та впроваджують у наукову та навчальну діяльність інституційні репозитарії, розміщення власних публікацій в архіві для науковців має рекомендаційний характер. Проте стрімкий процес наповнення ресурсу та популяризація установи у світовому інформаційному просторі відбувається завдяки прийнятим політикам обов'язкового депонування працівниками установи результатів власних наукових досліджень.

З досвіду впровадження ресурсу, описаного у роботі Л. В. Лисенко, зазначено, що адміністративний вплив активізує процес самостійного депонування робіт до інституційного репозитарію лише на певний час, у міру зменшення впливу динаміка наповнення відкритого електронного архіву документами знову знижуватиметься [5]. Потрібно розуміти, що динаміка наповнення сховища стрімко зростатиме, поки науковці депонуватимуть власні раніше опубліковані матеріали, і відповідно зменшиться загальна тенденція до зростання по

досягненню певного піку. Проте слушною є думка, що тільки «особисте переконання науковця в необхідності викладати роботи до інституційного репозитарію буде слугувати запорукою того, що він буде постійно наповнюватися новими науковими матеріалами» [5]. Важливі соціально-психологічні аспекти досліджено в роботі А. В. Яцишин, оскільки у процесі впровадження інституційних репозитаріїв виникають упередження та психологічні бар'єри недооцінювання чи ігнорування яких «може звести нанівець всі зусилля розробників» [16]. З власного досвіду, зауважимо що найбільш яскраво вираженими є проблеми пов'язані з:

- недостатньою поінформованістю щодо нововведення і його переваг для наукових установ і кожного науковця;
- недостатнім рівнем ІКТ-компетентності наукових співробітників;
- небажанням витрачати час для внесення публікацій до електронної бібліотеки [16].

Тільки скоординована та наполеглива робота усіх відділів (бібліотеки, ІТ-відділу, керівництва установи) з впровадження та розвитку інституційного репозитарію сприяє популяризації у світовому інформаційному просторі.

Найбільшу кількість розміщених електронних ресурсів в Україні має Національна академія наук України – її матеріали представлені на порталі Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України (46860 матеріалів) (<http://dspace.nbuv.gov.ua>). З-поміж вітчизняних вищих навчальних закладів, найбільшу кількість представлених публікацій має Електронний архів Сумського державного університету (33630 матеріалів) (<http://essuir.sumdu.edu.ua>).

На основі зібраних даних станом на січень 2014 розглянемо розподіл Інституційних репозитаріїв за регіонами України (табл. 2). Безумовними лідерами за їх кількістю є Київська та Харківська області.

Таблиця 2

Регіональний розподіл інституційних репозитаріїв в Україні

Область	Кількість ресурсів	Сумарна кількість документів
Сумська	3	44490
Київська	16	111010
Вінницька	1	6462
Дніпропетровська	2	4409
Полтавська	2	3708
Харківська	9	54252
Донецька	4	23547
Луганська	3	3983
Житомирська	2	13285
Волинська	1	2273
Рівненська	1	2275
Львівська	2	25087
Тернопільська	2	6021
Хмельницька	1	641
Чернівецька	2	6923
АР Крим	4	15189
Одеська	3	8915

За типом вітчизняні репозитарії можна класифікувати на інституційні, тематичні, міжінституційні.

Інституційні, тобто ті, що створені та підтримуються певною науковою установою, навчальним закладом. Таких більшість серед вітчизняних ресурсів.

Тематичні, що містять матеріали окремої галузі. Серед них: «Відкритий електронний архів громадянського суспільства», спільний проект фонду «Відродження» та інформаційно-аналітичного центру «Громадський простір»; АНТРОПОС, створений за підтримки Центру гуманітарних досліджень та Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка; eScriptorium-архів рідкісних видань і рукописів для науки та освіти, який підтримується Центральною науковою бібліотекою Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Міжінституційні – це корпоративні проекти, що належать об'єднанню університетів, наприклад, портал ELibUkrOA. Мета його створення – надання можливості публікування в архіві результатів досліджень для співробітників установ, що не підтримують власного інституційного репозитарію.

Аналіз типів ресурсів, розміщених в інституційних репозитаріях показав наступне

- найбільший відсоток їх контенту складають електронні копії статей з наукових збірників установи;
- автореферати дисертацій (інколи повні тексти дисертацій);
- навчальні посібники, книги, монографії;
- навчально-методичні, навчально-програмні та навчально-практичні видання (навчальні програми, методичні вказівки тощо), розроблені викладачами навчальних закладів та співробітниками наукових установ;
- конспекти лекцій,
- мультимедійні матеріали;
- тематичні та бібліографічні збірники;
- патенти.

Content Types in OpenDOAR Repositories - Ukraine

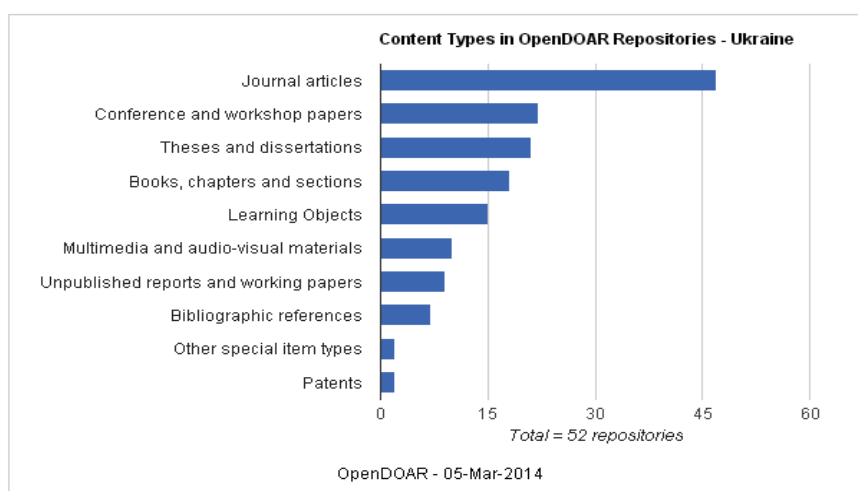

Рис.3. Типи матеріалів, розміщених в репозиторіях України [19].

Менше представлено в репозитаріях студентських робіт (магістерських, дипломних, конкурсних) та публікацій.

Основні формати представлення ресурсів – pdf, doc, ppt, avi.

У значній частині інституційних репозитаріїв реалізовано різний рівень доступу до колекцій матеріалів. До публікацій в наукових збірниках, матеріалів конференцій, авторефератів дисертацій та ін. надається переважно відкритий доступ через глобальну мережу для всіх користувачів. Доступ до повних текстів монографій, дисертацій, навчальних посібників за побажанням авторів чи правовласників часто можливий лише в локальній мережі установи.

Важливим критерієм для впровадження та ефективного використання інституційних репозитаріїв в навчальній та науково-дослідній роботі є наявність програмного статистичного сервісу, з допомогою якого наукова установа чи науковець має змогу отримувати дані щодо використання наукової продукції. Рівень розроблення та використання такого статистичного сервісу в наявних вітчизняних ресурсах проаналізовано за наступними показниками:

- детальна статистика – статистика про кількість звернень до колекцій, фондів бібліотеки та наукових публікацій – повна та відкрита для будь-якого користувача;
- модуль статистики присутній на сайті ресурсу, проте її дані доступні для зареєстрованого користувача;
- модуль статистики присутній на сайті ресурсу, форма відкрита, проте дані про кількість звернень до наукових публікацій відсутні. Тобто є певні недоліки в налаштуванні компоненту;
- відсутні будь-які відомості про наявність модуля статистики;
- публікація даних внутрішньої статистики у форматі pdf.

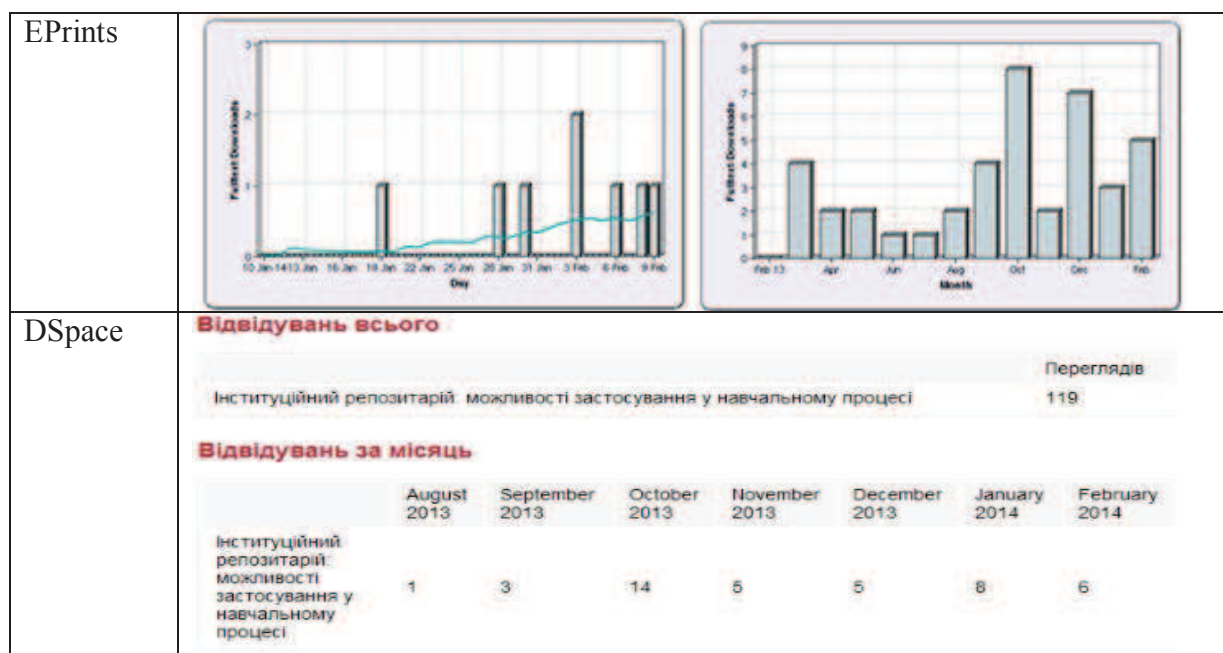

Рис. 4. Рівень використання сервісів статистики в інституційних репозитаріях України

У 9 % проаналізованих ресурсів пакет статистики наявний і вміст його відкритий для усіх користувачів, проте відсутні дані про кількість звернень до бібліотеки. Цей пакет відсутній у 28% ресурсів і така послуга не надається. У 28 % необхідно бути зареєстрованим користувачем, з наданими правами перегляду даних статистики. За результатами дослідження лише у третині (33%) досліджуваних ресурсів статистика про кількість звернень до колекцій, фондів, публікацій відкрита для будь-якого користувача.

З усіх електронних бібліотек (інституційних репозитаріїв), які використовують систему EPrints відкритими та доступними є відомості про звернення до Електронної бібліотеки НАПН України та у 17 електронних бібліотеках на основі системи DSpace. У таблиці 3 наведено приклад, який ілюструє фрагмент форми виведення кількості завантажень до окремої публікації у системах EPrints та DSpace. У таких системах відслідковуються дані про кількість звернень на рівні матеріалу перегляд метаданих (назви, автора, анотації та ін.) і власне завантаження повного тексту документу.

Кількість звернень до публікації у системах EPrints та DSpace

Найпотужнішим інструментом для проведення комплексного аналізу завантажень матеріалів бібліотеки є модуль IRStats, розроблений для електронних бібліотек на платформі EPrints. Детально його можливості описані у дослідженнях О.М. Спіріна [2, 12].

Отож, кожен науковець має змогу не тільки опублікувати власну роботу, але і здійснювати моніторинг її впровадження шляхом оприлюднення та розповсюдження, що дає можливість аналізувати інтерес наукового співтовариства до тематики дослідження.

Окрім наведених даних кількості переглядів певної публікації пакет статистики у системі DSpace дозволяє переглянути кількість звернень до наукових матеріалів певного фонду чи колекції. Вони, як правило, організовані так, що відображають структуру навчального закладу, тому модуль статистики надає дані для аналізу кількості звернень до ресурсів конкретного відділу, факультету, кафедри, лабораторії.

Додатково можна створити колекції за певною науково-дослідною роботою і відслідковувати кількість звернень до наукових публікацій, які були підготовлені за цією темою.

Поряд із цим можна переглянути узагальнені дані з інституційного репозитарію: рейтинг публікацій з найбільшою кількістю переглядів, рейтинг авторів з найбільшою кількістю завантажень їхніх публікацій тощо.

Компонент статистики є джерелом даних для аналізу науково-дослідної роботи навчального закладу чи наукової установи. Якщо інституційний репозитарій є засобом для публікування результатів наукових досліджень, то сервіс статистики ресурсу є ефективним інструментом для моніторингу оприлюднення, впровадження, розповсюдження результатів науково-дослідної роботи [12].

Дещо спрощений підхід до формування статистики спостерігається у 4% ресурсів. Це публікування сформованих вручну за певний період даних статистики у форматі pdf-файла. Такий файл містить дані про кількість переглядів та перелік назв матеріалів-лідерів за кількістю завантажень. Проте таке ведення статистики у ручному режимі не містить ознак достовірності, незалежності та актуальності, що є важливо при аналізі даних статистики.

Доцільно доповнити інституційні репозитарії можливістю обліку кількості завантажень документів, оскільки даний сервіс є важливим фактором умотивованості авторів до самоархівування власних публікацій та аналізу використання ресурсів установи.

Проведене дослідження сучасного стану впровадження та розвитку вітчизняних інституційних репозитаріїв дозволило зробити висновок, що значна їх частина перебуває у стані становлення та наповнення і не в повній мірі оприлюднюють результати науково-дослідницької діяльності установ. Проте, систематична робота з промоції ініціативи відкритого доступу серед науковців власних установ та наповнення сховищ електронними версіями публікацій, оптимальна управлінська політика сприяє інтеграції у світове наукове інформаційно-комунікаційне середовище та зростанню показників вітчизняних навчальних закладів та наукових установ у міжнародних рейтингах оцінювання їх діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці методичних рекомендацій щодо застосування системи DSpace у процесі навчання окремих дисциплін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрухів А. І. Інтеграція інформаційної системи бібліотеки у інформаційне середовище ВНЗ / А. І. Андрухів, Д. О. Тарасов // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Л., 2011. – № 715 : Інформаційні системи та мережі. – С. 265–273.
2. Електронні бібліотечні інформаційні системи наукових і навчальних закладів: колективна монографія / О. М. Спірін, С. М. Іванова, О. В. Новицький та ін. ; наук. ред. В. Ю. Биков, О. М. Спірін. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 176 с.
3. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки [Електронний ресурс]: закон України від 9 січня 2007 року № 537-V <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
4. Іванова С. М. Проблема розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності наукових працівників [Електронний ресурс] / С. М. Іванова // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – № 14. – С. 110–119. – Режим доступу : <http://ite.kspu.edu/issue-14/p-110-119>
5. Лисенко Л. В. Усунення психологічних бар'єрів під час роботи науковців з інституційним репозитарієм – запорука успіху його формування [Електронний ресурс] / Лариса Володимирівна Лисенко – Режим доступу: <http://DSpace.uccu.org.ua/handle/123456789/876>
6. Морзе Н. В. Организация самостоятельной работы студентов в контексте формирования исследовательской компетентности [Электронный ресурс] / Н. В. Морзе, Е. Г. Кузьминская. – Режим доступа: http://ifets.ieee.org/russian/depository/v16_i1/pdf/8.pdf
7. Назаровець С. Підтримка руху відкритого доступу в українському бібліотекознавстві / С. Назаровець // Вісник книжкової палати. – 2013. – № 2. – С. 24–27.
8. Назаровець С. Рейтинг українських інституційних репозитаріїв у системі наукової комунікації / С. Назаровець // Вісник Харківської державної академії культури. – 2011. – № 33. – С. 69–74.
9. Назаровець С. Репозитарій вищих навчальних закладів України у системі наукової комунікації / С. Назаровець // Вісник книжкової палати. – 2012. – № 8. – С. 25–30.
10. Олексюк В. П. Інституційний репозитарій: можливості застосування у навчальному процесі. [Електронний ресурс] / В. П. Олексюк, О. Р. Олексюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2012. – №6. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/755>
11. Спірін О. Огляд комп'ютерних систем для організації електронних бібліотек [Електронний ресурс] / О. Спірін, О. Олексюк // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі : матеріали 5-ої Науково-практичної конференції, 19–21 листопада 2013 року, Львів / Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Львівська політехніка" ; відповідальний за випуск Л. Д. Озірковський. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2013. – С. 131–139. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/22769>
12. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології моніторингу впровадження результатів науково-дослідних робіт [Електронний ресурс] / О. М. Спірін // Інформаційні технології і засоби навчання – 2013. – 4 (36). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/890/655>
13. Спірін О. М. Проектування системи електронних бібліотек наукових і навчальних закладів АПН України [Електронний ресурс] / О. М. Спірін, В. М. Саух, В. А. Резніченко, О. В. Новицький // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2009. – №6.(14). – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/213/199>

14. Шкодзінський О. К. Що таке “відкритий доступ”? Рух європейських університетів за відкритий доступ [Електронний ресурс] : метод. вказівки : матеріали семінарів відкр. доступу. Семінар 1 / О. К. Шкодзінський, Г. Я. Онисько, С. О. Костишин. – Тернопіль : ТДТУ, 2009. – Режим доступу : <http://dspace.tstu.edu.ua/bitstream/123456789/224/1/Seminar%201.%20What%20is%20Open%20Access.pdf>.
15. Ярошенко Т. Зелений шлях відкритого доступу. Репозитарії та їх роль у науковій комунікації: перші двадцять років [Електронний ресурс] / Тетяна Ярошенко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 5. – С. 3–10. – Режим доступу : <http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/handle/123456789/1198>
16. Яцишин А. В. Соціально-психологічні аспекти впровадження електронної бібліотеки НАПН України [Електронний ресурс] [Електронний ресурс] / Анна Володимирівна Яцишин. – Режим доступу : http://lib.iitta.gov.ua/755/1/%D0%AF%D1%86%D0%B8%D1%88_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%822012.pdf
17. Ranking web of repositories. January 2014. [Електронний ресурс] / Cybermetrics Lab Centro de Ciencias Humanas y Sociales. – Available from: <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Ukraine%20>
18. Registry of Open Access Repositories [online]/ School of Electronics and Computer Science at the University of Southampton. – Available from: <http://roar.EPrints.org/>
19. The Directory of Open Access Repositories – OpenDOAR [online]/ University of Nottingham. – Available from: http://www.open_doar.org/

Стаття надійшла до редакції 06.06.2014

Oleksyuk O.

Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAPS of Ukraine, Kiev, Ukraine

EXPERIENCE IN IMPLEMENTING OF INSTITUTIONAL REPOSITORIES IN UKRAINE

The rapid growth in the number of institutional repositories in the world shows that one of the main activities of research institutions and leading educational institutions is to spread their own works in the global information space. Institutional repositories manage, preserve and maintain digital assets and intellectual products, as well as increase the speed and convenience of obtaining the necessary information. This paper describes the modern state of deployment of the institutional repositories in the universities of Ukraine. The author analyzes registries OpenDOAR, ROAR, rating Ranking Web of Repositories. She investigates the following indicators: access level, number of materials, types of resources, availability of statistics service. Article contains classification of the existing electronic libraries of scientific and educational institutions. The main problems of technical, organizational, social and psychological, legal character are revealed. Recommendations about development of institutional repositories for increase of use of opportunities in research works are made.

Keywords: digital library, institutional repository, OpenDOAR, ROAR, Ranking Web of Repositories, statistics module.

Олексюк О. Р.

Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины Киев, Украина

ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ ИНСТИТУЦИОННОГО РЕПОЗИТАРИЯ В УКРАИНЕ

Стремительный рост численности институциональных репозиторий в мире показывает, что одним из главных направлений деятельности научных учреждений и ведущих учебных заведений является распространение своих работ в мировом информационном пространстве. На основе данных приведенных в международных авторитетных реестрах OpenDOAR, ROAR, рейтингов Ranking Web of Repositories, сведений соответствующих веб-сайтов электронных библиотек и собственного опыта

проанализировано современное состояние внедрения отечественных институциональных репозиториях в учебных заведениях и научных учреждениях. Для достижения поставленной цели были сформулированы следующие задачи: классифицировать существующие отечественные библиотеки научных и учебных учреждений; изучить динамику их роста в течение последних лет; проанализировать региональное распределение и количество размещенных материалов. Исследование выполнено на основе таких показателей как уровень доступа; количество размещенных материалов, типы ресурсов, форматы представления ресурсов, наличие программного статистического сервиса. По результатам анализа выявлены основные проблемы технического, организационного, социально-психологического, правового характера, требующие решения в процессе проектирования и внедрения институциональных репозиториях. Даны рекомендации по развитию институциональных репозиториях для повышения качества использования сервисов в научно-исследовательской работе.

Ключевые слова: электронная библиотека, институциональный репозиторий, OpenDOAR, ROAR, Ranking Web of Repositories, модуль статистики.